

Datum
2023-08-24
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2023-783

Yttrande

Till
Klimat- och
näringslivsdepartementet

Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) KN2023/03016

Sammanfattning

Malmö stad är positiv till stärkta incitament för utbyggnad av vindkraft och välkomnar stöd till den kommunala energiplaneringen. Samtidigt vill vi belysa viss problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska, som läggs fram i utredningen. Malmö stad föreslår även ytterligare åtgärder till utredningens förslag för att säkerställa en rättvis och effektiv utbyggnad av vindkraft. Vad gäller kompensation till närboende anser Malmö stad att betänkandets förslag riskerar att försvåra utbyggnad av vindkraft i tätbefolkade områden jämfört med mer glesbefolkade kommuner. Vad gäller förslaget om inlösen lyfter Malmö stad bland annat att ett år synes vara en kort tid för att fatta beslut om begäran om inlösen samt att boende på jordbruksfastigheter också bör ges möjlighet för inlösen. Angående förslaget om fastställda finansieringsvillkor kopplade till kommunens tillstyrkan är Malmö stad positiva till förslaget men anser samtidigt att förslaget ställer allt för höga krav på vindkraftsprojektören vad gäller kunskap om lokalsamhällets behov. Malmö stad vill också understryka vikten av att frågan om en kommunal intäkt bereds vidare skyndsamt eftersom utbyggnaden av vindkraft riskerar att stanna av eller sakta ner fram till att kompensationssystemen är på plats.

Yttrande

Malmö stad är positiv till stärkta incitament för utbyggnad av vindkraft och välkomnar stöd till den kommunala energiplaneringen. Samtidigt vill vi belysa viss problematik kring implementationen och konsekvenser av de ramar, både tidsmässiga och tekniska, som läggs fram i utredningen. Malmö stad föreslår även ytterligare åtgärder till utredningens förslag för att säkerställa en rättvis och effektiv utbyggnad av vindkraft.

Förslaget om att närboende ska få del av vindkraftverkets intäkt

Malmö stad är positiv till förslag som leder till en större lokal acceptans för vindkraft och en ökad utbyggnadstakt i Sverige som helhet, men anser det samtidigt olyckligt att de kompensationsåtgärder för närboende som föreslås i betänkandet kommer försvåra utbyggnad av vindkraft i tätbefolkade områden jämfört med mer glesbefolkade kommuner. Enligt förslaget ska samtliga bostäder inom ett avstånd på tio gånger vindkraftverkets totala höjs få rätt till en del av kraftverkets årliga avkastning. Ersättningen avser att kompensera för såväl störningar som fastighetsvärdesminskningen. Totalhöjden på moderna vindkraftverk är cirka 250 meter. Det innebär att samtliga bostäder inom en zon med diametern 5 km kring ett sådant verk kommer att vara berättigade till någon form av intäktsdelning. Malmö är tätbefolkat och det kan snabbt uppstå områden med flera hundra bostäder inom influensområdet från ett enskilt verk. I utredningen framhålls samtidigt vikten av att förslaget inte släcker vindkraftbranschens investeringsintresse. Av det skälet föreslås en övre gräns för intäktsdelningen till 2 procent av vindkraftsetableringens elproduktion. Överskrids dessa 2 procent föreslår utredningen att intäktsdelningen justeras ned proportionellt. Malmö stad kan konstatera att förslaget därmed skulle slå snett gentemot Malmöborna. Med tanke på Malmös täta bebyggelse och höga fastighetsvärden skulle den tänkta compensationen snabbt bli lägre än för många andra delar av landet, trots samma störning och betydligt större fastighetsvärdesminskning. Kompensationstanken blir därmed ojämlig och tanken med intäktsdelning inte ge den effekt som utredningen hoppas på, allra minst i Malmö. Malmö stad noterar också att gränsdragningar mellan vilka som är berättigade till intäktsdelning eller inte kan komma att gå rakt igenom bostadskvarter. En pragmatisk lösning som minskar risken för osämja mellan grannar till följd av detta saknas i utredningen.

Malmö stad vill påtala att det inom Malmö kommun finns ett antal större fritidsområden med fritidshus. Dessa är eftertraktade och många malmöbor lämnar gärna storstadens puls för att vistas i de lugna fritidsområdena. Utredningen nämner inte hur dessa fastighetsägare ska betraktas utifrån möjligheten till intäktsdelning.

Förslaget om att intilliggande fastigheter ska kunna begära att få sina fastigheter inlösta.

Många fastighetsägare är rädda för att en kommande vindkraftpark kan komma att medföra störningar i sådan omfattning att fastigheten inte ska gå att sälja för ett belopp som möjliggör ett likvärdigt boende. På så sätt skulle fastighetsägaren motvilligt tvingas bo kvar i den störda miljön. Detta medför enligt utredningen ofta låsningar i samtalet med vindkraftsverkets företrädare. Rätten att få fastigheten inlöst avser att lösa upp denna låsning och gäller småhus, ägarlägenheter och hyreshus inom ett avstånd på mindre än 6 ggr verkets totala höjd. Fastighetsägaren har enligt förslaget ett år på sig att kräva inlösen av ägaren av vindkraftverket från den dag verket tas i drift. Inlösen ska ske till det belopp som motsvarar fastighetens värde om inte vindkraftverket hade uppförts. Malmö stad menar att begränsningen på ett år borde inbegripa krav på verket ska ha varit i normal drift under huvuddelen av tiden och inte drabbats av längre driftstopp. Malmö stad menar också att det kan vara svårt att känslomässigt lämna boenden som kanske gått vidare i generationer. Sammantaget gör det att ett år synes vara en kort tid för att fatta beslut om begäran om inlösen. Malmö stad menar att även fritidshusägare bör beaktas avseende inlösen.

Malmö stad kan inte utläsa på vilket sätt verksamma jordbruksfastigheter berörs av förslaget om inlösen. En jordbruksfastighet, som ofta utgörs av både bostad och verksamhet, som ska inlösas kan vara värd mycket stora belopp och därmed påverka de ekonomiska förutsättningarna för vindkraftverkens förverkligande. Detta behöver klargöras. Malmö stad menar att boende på jordbruksfastigheter också ska ges möjlighet för inlösen. Jordbruksfastigheter behöver dock ges en egen modell eftersom en jordbruksfastighet med ett bebodigt boningshus i regel är mer värt än en jordbruksfastighet utan boningshus.

Malmö stad gör även bedömningen att förslaget riskerar att ha en större påverkan på investeringsviljan för vindkraft än vad som anges i utredningen, inte minst eftersom inköp och försäljning av potentiella inlösta fastigheter skapar ett nytt moment som rimligtvis kan förväntas ligga utanför en vindkraftsprojektörs ordinarie verksamhet.

Förslaget på finansieringsvillkor för lokalsamhället

Utredningen föreslår att kommunen anger hur stor andel av vindkraftparkens produktionsintäkter som ska avsättas för lokalsamhället. Det är sedan tillståndsinnehavaren som själv föreslår, efter samråd med lokalsamhället, hur fullgörandet ska ske. Malmö stad välkomnar tanken på ett mer reglerat förfaringsätt för att stärka lokalsamhällets utveckling, men anser samtidigt att förslaget ställer allt för höga krav på vindkraftsprojektören vad gäller kunskap om lokalsamhällets behov. Vindkraftprojektörer bör kunna förvänta sig att bedriva sin kärnverksamhet utan att delegeras typen samhällsnyttigt ansvar som föreslås, oavsett positiva erfarenheter av tidigare exempel av detta.

Förslag på planering och övriga insatser

I utredningen efterlyses en nationell energi- och klimatplanering. Det efterlyses också ett tydligt regelverk för hur den nationella energiplaneringen ska samverka med bland annat länsstyrelsernas planeringsunderlag och den kommunala energiplaneringen. Detta är något som Malmö stad välkomnar. Det är viktigt att kommunerna kan sätta sina beslut inom energiområdet i en större helhet. Det finns idag inget sätt för en kommun, som vill ta sitt ansvar för landets energiförsörjning, att få reda på vilket detta ansvar är. Inte heller kan en sådan kommun känna någon slags förvisning om att andra kommuner kommer att dra sitt strå till stacken. Därför välkomnar Malmö stad också utredningens förslag att låta Energimyndigheten upprätta en vägledning för kommunala energiplaner och låta länsstyrelserna redovisa ett regionalt planeringsunderlag som visar potentiella områden för vindkraftsetableringar. Malmö stad välkomnar även förslaget på ett ekonomiskt stöd till kommunerna, på totalt 120 miljoner kronor fördelat över åren 2024–2027, för energiplanering inklusive fysisk planering för vindkraft.

Förslaget om en vägledning för hur lagen om kommunal energiplanering bör tillämpas såväl som det tillfälliga ekonomiska stödet för att stärka kommunernas förmåga är förslag med effekt längre fram i tiden. Malmö stad vill därför betona att dessa förslag behöver implementeras parallellt med åtgärder som ökar utbyggnadstakten av vindkraft även på kort sikt.

Övriga synpunkter

Malmö stad håller med utredningens egen slutsats att de framförda förslagen inte nämnvärt förändrar kommuners incitament eller möjlighet att underlätta för ny landbaserad vindkraft, inte heller inom Malmö kommun. Malmö stad understryker därför vikten av att frågan om en kommunal intäkt bereds vidare skyndsamt eftersom utbyggnaden av vindkraft riskerar att stanna av eller sakta ner fram till att kompensationsystemen är på plats och stadigt befästa.

Malmö stad ifrågasätter utredningens premisser att vindkraft ska hanteras annorlunda än annan typ av elproduktion, eller verksamheter i allmänhet, avseende påverkan på omgivningen. Detta eftersom det riskerar att leda till en snedvriden konkurrens på elmarknaden. I betänkandet beskrivs flera olika sätt som vindkraft redan särbehandlas i Sverige, vilket synliggör de begränsade förutsättningarna att bygga vindkraft i Sverige, inte minst jämfört med Sveriges grannländer. Enligt Malmö stad bör denna problematik hanteras omgående för att öka utbyggnadstakten av förnybar energi som möjliggör Sveriges klimatomställning och gröna tillväxt. Malmö stad medger dock vindkraftens unika natur och möjligheten att kompensationsstrukturen kan ge positiv inverkan på allmänhetens inställning och acceptans för utbyggnad av kraftslaget.

Enligt Malmö stad framstår det tydligt att utredningen är anpassad efter andra geografier än områden i anslutning till rikets tredje största stad. Det visar inte minst det faktum att fastighetsvärden på 2 miljoner kr och 4 miljoner kr har antagits som referensvärden i utredningen. Utredningen hade vunnit på att redovisa konsekvenserna av sina förslag applicerat på faktiska exempel. Då hade utfallet för olika geografier tydligt framkommit.

Malmö stad vill framhäva att risken kommer kvarstå för att vindkraftsprojekt stoppas i ett sent skede på grund av utformningen av det kommunala vetot. Därför föreslår Malmö stad att förslagen om kompensationsystem i betänkandet Värde av vinden kompletteras med resultatet av utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53) som röstades ned i Riksdagen år 2022 med hänvisning till att just incitamentsstrukturer för ökad acceptans av vindkraft saknades.

Det finns kommuner som utan ytterligare kompensationsåtgärder redan är positiva till utbyggnad av vindkraft inom kommunen med hänsyn till det stora samhällsvärde som vindkraft skapar. Malmö stad anser att dessa kommuners perspektiv saknas i utredningen.

Malmö stad ser ett stort behov att understryka problematiken som beskrivs i utredningen gällande att många kommuner inte fullföljer uppdrag och myndighetsutövning som enligt lag åligger dem, exempelvis avseende energiplanering, samt att kommuner i vissa fall beskrivs att på olagligt vis ställt villkor för beslut om tillstyrkan i förfaranden gentemot vindkraftsprojektörer. Dessa bristfälligheter i svenska kommuners myndighetsutövning kopplat till vindkraftsetableringar anser Malmö stad behöver utredas vidare och bemötas.

Malmö stad är positiv till utredningens ambition att inte förändra spelreglerna för vindkraft i efterhand, men ställer sig samtidigt frågande till att förslagen om kompensationsåtgärder ska gälla för vindkraftverk vars tillstånd enligt miljöbalken vinner laga kraft efter den 31 maj 2023. Eftersom detta datum redan passerat skulle det innebära att en senare implementering av förslagen därför skulle ändra spelreglerna i efterhand.

Ordförande

.....
[Förnamn Efternamn]
.....

[Fyll i titel]

.....
[Förnamn Efternamn]
.....

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]